

SKUTEČNOST

NEZÁVISLÁ REVUE - ŘÍDÍ REDAKČNÍ KRUH V ŽENEVĚ

Ročník II.

Číslo 2.

Únor 1950

O B S A H

Demokracia bojujúca	<i>Karol Belák</i>
Evropa bez Evropanů III.	<i>Ladislav Čerych</i>
Odsun a puč	<i>Jan Hájek</i>
Čeští Němci v ofenzivě	<i>Pitt</i>
Rakousko mezi včerejškem a zítřkem	<i>Jindřich Skalický</i>
Diskuse a poznámky	
Život není nejvyšší hodnotou	<i>M. L.</i>
Politická situace v exilu	<i>Čs. ZŮ</i>
Věčně nepolepšitelní	<i>J. Sk.</i>
Bližší košile než kabát	<i>Jarmila</i>
Jak se Vám líbí	<i>Ph</i>
Dopisy	

Předplatné na »Skutečnost« čini od ledna 1950 půlročně:

USA	\$	1,5	Francie	400 frs
Kanada	\$	1,5	Švédsko	6 K
Švýcarsko	6	frs	Norsko	7 K
Německo	6	DM	Dánsko	7 K
V. Britanie			Belgie	70 frs
a šterl. oblast	10	sh.	Holandsko	6 zl

Peníze poukazujte:

*ve Švýcarsku na poštovní konto I. 6043 Karol Belák - Berger, Genève
ve Francii na c. c. 746.662, S. K., Paris.*

*v Německu na poštovní konto: Boris Pešek, Ludwigsburg,
Konto Nr 546 48 Postcheckamt Stuttgart*

*z Ameriky a Kanady mezinárodním převodem nebo bankovkou v dopise
na adresu: Genève 11, C. p. 393*

*ze zemí šterlingové oblasti (V. Britanie, Australie etc.) ve formě ne-
vyplněného a nekříženého Postal Orderu na adresu P. H. 143 A. Fellows
Road, London NW 3*

z ostatních zemí bankovkou v dopise nebo 15 mezinár. odpovědkami.

SKUTEČNOST

Nezávislá revue - Řídí redakční kruh v Ženevě. Ročník II. - čís. 2. - Únor 1950

Demokracie bojující

Bolo by stačilo niekoľko sto tisíc vojakov a Dohoda by nás bola vojensky rozdrtila.

Lenin

To isté platí o Nemecku z roku 1933; v Československu vo februári 1948 by bolo stačilo niekoľko málo tisíc; situáciu v ostatných zemiach za Železnou oponou komplikovala v tomto smere iba prítomnosť Červenej armády. Keby sa tragikomédia opakovala niekde na európskom západe, kto by sa hnul proti »legálnej« vláde, alebo vzdoroval inštrukciám »vládneho« rozhlasu? Ruský vojnový zajatec vyšetroval raz českého študenta, totálne nasadeného v Ríši: »Si fašista alebo komunista?«. »Nie som komunista ani nacista«, odpovedal náš študent, »nie som nič, som demokrat«. Nechcem nafukovať bublinu, ale formulácia problému skutočne nemôže byť výstižnejšia. V polovici XX. storočia sa demokracia vysublimovala v nič, zabalené do slobody, rovnosti, snášanlivosti, vôle ľudu, väčšinového princípu, parlamentnej rutiny, volebnej techniky a nad tým všetkým, — aby zmätok aspoň prežil — ochranný príklop národnej suverenity. Právne princípy dnešnej demokracie, tie, ktoré nikto nedeklaroval, podľa ktorých sa však žije a s konečnou platnosťou jedná, sú: neintervencia, nevyčova, neorganizácia, nedisciplína až do sebazničenia. Ak niečo populárnych demokratov spojuje, sú to vágne predstavy o slobode, strach pred útlakom a tlakom, pud nezávislosti »za každú cenu«, hrúza pred složitou svetom, rôzne t. zv. metafyzické úzkosti a vôbec city, nejasné túžby, nálady a náladové koncepcie. Všetko veci, ktoré sú najmenej vhodné motivovať čin. A viac: hypnotizovaní obľudným zjavom totalitného štátu, cúvajú demokrati do pozícií, kde sú predom porazení, do hysterického strachu pred »dirigizmom«, do prežitých koncepcií slobodárskych a egalitárskych, do storočia minulého a predminulého alebo až do stredoveku. Prirodzený dôsledok: fatalizmus, izolacionizmus, pacifizmus. Ktorýsi francúzsky spisovateľ napísal do federalistického časopisu: »Vieme, čo sa deje v SSSR a chvejeme sa nad tým hrúzou — nesmieme však pripustiť vojnu, pretože táto by zničila všetko«. Teda poprenie krajného riešenia; logický krôčik k neriešeniu, potažne k neintervencii ako princípu, učinil vo svojom článku »Demokratický realizmus« (Der Monat, č. 8-9) R.H.S. Crossman

»Keď dnes pozorujeme silný vzrast protidemokratických síl v západnom Nemecku . . . , uznávame nutnosť vytvoriť takú záp. Europu, aby v nej event. nemecký nacionalizmus príliš neškodil . . . »Čo napokon znamená »Demokratický realizmus« vysvetlili bez príkras americkí Quakeri. »Odstránenie prekážok, ktoré bránia obchodu medzi Západom a Východom«, je prvý bod ich me-

moranda vláde Spojených Štátov. Nemyslím, že Quakeri sú demokracia, ide mi len o ilustráciu skutočnosti, na každom kroku hmatateľnej: v europskom vedomí jestvuje demokracia už len ako chiméra, ilúzia krásna, ale nepravdivá, záležitosť citu, nie pravdy a objektívnej hodnoty, niečo, čo nakoniec jednako neplatí, lebo »svet sa krúti ináč«. Byť demokratom znamená dnes náladu »prežiť aspoň v súkromí«, nepáliť si prsty nikdy a za nič, pretože na konci účtu nič za to nestojí. Spravedlivosť, ľudskosť, pravda, to sú už iba »otázky, nanajvýš komplikované«, a teoretické, nie vnútorný fakt, pudený vlastnou silou do života a na svetlo. Čo nazývame dnes »snášanlivosťou«, je v prevážnej väčšine prípadov iba neexistencia presvedčenia; keď povieme »kompromis« máme na mysli »koniec-koncov pravda«.

Čo dnes demokracia prežíva, je kríza základov; treba ísť teda k základom. Čo je demokracia? Po skúsenosti komunofašistickej leží pravda na dlani. Príval odniesol plevel, odpratal horu ilúzií a predsudkov a obnažil jadro; všetci zistujeme, že je neočakávane horúce. Predovšetkým: nejestvuje žiadna metóda dosiahnuť alebo uhájiť demokraciu so založenými rukami v záväse nejakého prírodného zákona či vývinovej nutnosti a čo je vážnejšie, nejestvuje žiadna predom zjednaná dohoda, podľa ktorej sa demokracia udrží, i keď nebude mať ruky založené. Je proste systémom medzi systémami, iba s tým trapným rozdielom, že je zo všetkých najzraniteľnejšia, najmenej zakotvená v mentalite väčšinového človeka a v okruhu jeho bezprostredného záujmu. Uskutočňuje sa najmenej mechanicky alebo automaticky, najmenej voľnou hrou síl alebo sama od seba. Predstavuje rovnováhu najlabilnejšiu, pretože proti neosobnej a teoretickej inteligencii stojí na druhej strane váh akčný pud masy, proti krehkým zábránam svedomia vášeň bezprostredného úžitku, proti objektívnemu faktú všetky mytotvorné mohutnosti ľudské. Demokracia neintervenujúca, neorganizujúca, neusmerňujúca, pacifistická a izolacionistická, jedným slovom demokracia liberálna, je v pravom slova smysle *contradictio in adiecto*. Nech sa neklame nik — ani Západ, kde predsudok tvrdošijne žije — o pravej polohe životného nervu demokracie: nie je v poväzhe národa, vo vôli ľudu, v názore väčšiny, v parlamentarizme, kompromise alebo v rôznych slobodách. To všetko sú iba kulisy, javište, podľa okolností viac alebo menej primerané, na ktorom poriadajúci a suverenné svedomie intervenuujú v »hre síl«, v »objektívnej nutnosti«, v mrtvom svete, v tendenciách, faktoroch a vývine determinovanom; dielňa podľa okolností dobre alebo horšie vybavená, v ktorej sa rád mechanický, rád neslobodnej slepej nutnosti, prírody, hmoty a podvedomia taví v rád inteligentný (*intellegere* = rozumieť), rad poznávania, ovládania a tvorby. Demokracia dneška, zmietaná krčom neintervencie, nie je demokraciou, ale anarchiou.

Tažisko demokracie a — dnes, kedy medzi svojimi nepriateľmi poznala a poznáva i národy, väčšiny a ľud — jej pevnosťou, pomaly poslednou, je autonómny jedinec, odhodlaný zaskočiť, akonáhle vynecháva verejná mienka, degenerujú politické strany, akonáhle citlivý demokratický »stroj na výrobu inteligentného ducha« beží na prázdno, pretože medzi obsluhu sa vpašoval škodca alebo neodborník. Pravý duch demokratický je duch intervenčný; ak tento zakrnie, nič ho nenahradí a demokracia sa stiahne zo svetového javišťa navždy; zajtra trebárs vo Francii ako v Československu včera. Pravá demokracia je intervencia, pretože zákrok, čin, organizácia sú smyslom a výsadou inteligentného svedomia, ktoré je zas funkciou demokracie-systému. Preto ani niet inej intervencie úspešnej ako demokratickej: čo za ňu vydávajú diktatúry, je iba do

akčných záchvatov maskovaná bezmocnosť, násilie na veciach a ľuďoch, fušerstvo a prázdna námaha, ktorá nikam nevedie. »Dnes«, napísal André Gide v roku 1935, »je Rusko ďalej od demokracie i socializmu, ako bolo za cara«. Čire násilie môže stvoriť džingischánsku ríšu, ktorá sa rozpadne tým skôr, čím menej je v nej dobrovoľného súhlasu, alebo — čo platí dnes a čo dobre zakalkulovala totalita — čím je nedokonalejšia technika teroru; môže ukradnúť plány atomovej bomby, môže si osvojiť techniku modernej vojny alebo industrializácie, môže sa virtuózne vycvičiť v napodobňovaní a reprodukcii, ale nikdy neodkryje zdroje živej tvorby, lebo to je iná rovina . . . Demokracia má skutočne nakoniec pravdu, je skutočne jediným systémom kompetentným čokoľvek riadiť, riešiť a zlepšiť. Ako taká má morálne právo a povinnosť intervenovať. Musí »odporovať zlému« nielen v záujme svojej sebaobrany — čo je málo a ako jediný motív dokonca psychologická nemožnosť — ,ale predovšetkým v záujme svojho *sebauskutočňovania*.

Pravý demokrat je revolucionár; boli nimi všetci t. zv. veľkí demokrati: Washington, mužovia Veľkej revolúcie, Linkoln, Masaryk, Petkov . . . Všetci vedeli na konci diskusie postaviť a aplikovať svoje »Tož, to ne!«, všetci poznali bod, kde prestával kompromis. Jestliže je poslednou múdrosťou dnešného väčšinového demokrata nebyť nikdy hrdinom, plávať s prúdom a držať svoj systém, pokiaľ sa drží sám, všetci veľkí demokrati boli hrdinami a museli nimi byť, pretože hrdinstvo je v povahe systému, ktorý sa nikdy »sám nedrží«. A zase: niet iného hrdinstva než demokratického: martyri a geroji diktatúr sú iba nástroje v službách propagačnej lži, neslobodní automati stádových nálad a vášní. Hrdinstvo, latentne jestvujúce pod šedou kôrou demokracie, ochota demokrata kedykoľvek zaškoľiť do Hilsneriady alebo Dreyfussiady, to je olej, bez ktorého demokratický stroj nefunguje. Presne tá sila a ten človek, ktorý je dnes na ústupe, ak nechceme použiť termín silnejší a hádam primeranejší.

Demokracia spočíva na hrdinstve. Od myslenia, ktoré bolí, od vyčerpávajúceho hľadania istoty, od ustavičných zásahov svedomia do nášho zotrvačného a pohodlného ja — až po zodpovedný čin, všetko je hrdinstvo. Plný dosah tejto skutočnosti, ktorá bude — a v svetovom merítku — tým palčivejšia, čím bude nedostatok odvažného intervenčného ducha akútnejší, sa ešte nechápe, pretože k »experimentu crucis« došlo zatiaľ iba na okrajovom území demokratickej Európy. Čo nie je dnes, bude však zajtra: rady nepriateľov mohutnejú — dav, hrubo záujmový človek, technický, neuspokojiteľnosť, maskovaná najčastejšie do »socializmu« a nacionalizmov, nešťastný vplyv veľkomiest a masovej produkcie, nekonečná škála príležitostí objektívnych i subjektívnych pre demagogov a organizátorov lži — . A čo je rovnako závažné: či sa to demokracii páči alebo nie, musí sa považovať za časť nedeliteľného sveta — v ktorom je trebárs i Čína — , sveta nepriateľského alebo indiferentného. Lavina sa už pohla a populárni demokrati? Zaklínajú ju zvetralými frazami z XVIII. storočia o slobode, rovnosti, svrchovanosti ľudu a sebaurčovanom práve národov. Zamotaní po uši a oči do klasických rekvizít šeptajú svoje »Noli tangere . . . !«, »Len žiadnu intervenciu!«, »Len žiaden dirigizmus!«, »Kto má právo rozkazovať alebo zakazovať?«, »Ako viete, že máte pravdu práve Vy«.

Za týmito otázkami a výhradami môže byť všeličo, čo treba ponechať stranou, ale iba jedna výhrada počívá: Poctive vykúpená neistota, pôvodu metafyzického. To su tie ustavičné stesky na »len« ľudský rozum, »len« ľudské svedomie, na nespoľahlivosť nášho poznania, zdánlivú bezmocnosť vôle a iracionálny

beh sveta. Komplex »Ecce homo!«, večné živé dedičstvo po teokracii. Všetky naše bolesti nad nedokonalosťou človeka, ktorá sa u najcitlivejších menia v závrat alebo »smäd absolútna«, sú ďaleko menej výsledkom kritickéj revízie ľudských schopností a možností, ako práve stavom mysli, ktorá ešte nevie preniesť ťažisko istoty do seba a v sebe vystopovať stopy Boha, ktorý sa stratil z vesmíru. Nuže: Niet na svete istoty istejšej, zodpovednosti zodpovednejšej, práva oprávnenejšieho a svrchovanosti svrchovanejšej, než je najcitlivejšie svedomie a najsvedomitejší rozum medzi ľuďmi. Absolútno, to je ten zlomok z nášho relatívneho, omylného, sobeckého »já«, ktorý sa občas nemýli, a ktorý sa obetuje. Človeka citlivého svedomia a svedomitého rozumu nazývam demokratom a jeho rád demokraciou.

Viem, že dávam demokracii široký význam, ale taká je nutnosť. Včerajší nepriatelia — dnes to vieme bezpečne — neboli nepriateľmi na inej rovine, nebol to rýdži element nepriateľský; oveľa viac to bola modifikácia tohože ideálu, rozdiel kvantitatívny, omyly na oboch stranách, výhrady viac — menej formálne, často iba nedorozumenie. Teokracia, monarchia, aristokracia, nepredstavovali nikdy zásadnu opozíciu k inteligentnému duchu často jeho rozvoju vedome i nenevedome napomáhaly. Pravý nepriateľ, čistý zápor a protipól je inde: mŕtvý živý mechanický, mŕtvý človek-stroj, dôsledný, praktický nihilizmus, totalitný štát, neschopný stimulovať život a tvorbu. Až dnes ide o všetko. Ak zanikne demokracia, nepríde »reakcia« ako úvod k revolúcii zajtra, ale »Untergang des Abendlandes«, chronické ochrnutie tvorivých schopností európskych a nielen európskych. Lebo niet — i to vieme dnes dobre — inej tvorby než inteligentnej (nemechanickej). Politicky formulované: Čo sa neuskuteční demokraticky, neuskuteční sa vôbec; demokracia má právo, povinnosť a výsadu viesť, rozkazovať, vyhlásiť vojnu, rozširovať alebo sužovať slobody. Má právo pokladať sa za kompetentnú vo všetkých otázkách, vyplývajúcich z existencie človeka a sociálnych skupín na zemi. Má právo na sebavedomie a istotu. Má právo na bezpodmienečnú vernosť človeka a národov. Smie používať moc a donucovacie prostriedky, pretože len ona ich použije inteligentne, t. j. až na koniec. Kedy je ten koniec? Až ho stanoví najcitlivejšie svedomie a najsvedomitejší rozum medzi nami. Odkiaľ berie istotu a právo? Niet inej istoty a práva.

Demokracia musí intervenovať do všetkých oblastí života, pretože to je jej kompetencia a funkcia. Jestvuje v praxi jediná hranica-miera zákroku, určujúca hierarchiu prostriedkov: princíp nadriadenosti duchovného elementu nad hmotným. Konkrétnejšie: nič nedonesie plody, čo nedozrelo v ľudskej hlave; žiadem trvalý zisk sociálny, pokrok, sa neuskutoční inštitúciami, zákonami, zovňajším tlakom, ak vedomie človeka zostalo pozadu. Teda presvedčovanie, diskusia, výchova pred násilím; násilie ako posledný prostriedok. Teda výchova.

Výchova je Achillova päta demokracie; jej prvá metóda je jej prvá slabina. Systém tak citlivý a složitý, že jeho púha existencia je zázrak, systém pre ktorý znamená výchova toľko ako polícia a strach pre diktatury, *nevýchováva* a pokladá si to za česť. Nemám na mysli iba »správnu« výchovu k nezávislosti a zodpovednosti — v ktorej sú tiež obrovské medzery a ktorá ešte nestačí ..., ale konkrétne vyučovanie nauke o demokracii, vyučovacie predmety, semináre, fakulty. Výsledok principu nevýchovy je zmätok, neschopnosť výjsť z formálne — demokratického myslenia, neschopnosť cítiť, myslieť a jednať v kategóriách bojových, poplašenosť bežného demokrata pred pojмами ako moc, štát, intervencia, nepriateľ, vojna. Po celý život sa tvrdošijne potýkame so slobodou, rovnosťou,

snášateľnosťou . . . Ako by nám bolo pomohlo, keby nám bol niekto včas systematicky vyložil, že sloboda je »umenie ovládať sa sám . . .« (Clémenceau) alebo »Chceme človeka, ktorý bude svojim pánom, aby tak mohol dobrovoľne slúžiť iným« (Vinet) . . . Uvádžam citáty len preto, aby som ukázal, ako sú pojmy obecné chaotické takými iba z príčin technických, žiadnych filozofických alebo metafyzických. Nedostatok školenia o demokracii, vyplývajúci z liberalizmu, to je hlavný vinník tých Mnichovov, Februárov, Jalt a Postupimov; vďaka tiež jemu stále sa vznáša nad suverenitou demokracie akási suverenita národná a trebárs belgický demokrat je vo Francii »cudzincom«, nehovoriac už o DP-demokratoch . . . preto je tiež ideálom populárneho demokrata »nebyť ničím«. Nehovorím, že je to vinník jediný.

Akokoľvek sa to nebude páčiť bežnému typu demokratickému: Demokracia je už dnes hotový systém, ucelená sústava myšlienková, ktorá má v ráde ducha takú istú platnosť ako prírodné zákony v neživej alebo bezvedomej prírode. Má právo a vnútornú nutnosť byť nastolená NAD politické strany, štáty, národy a rôzne izmy. Má právo pokladať svojich odporcov za v danej chvíli nekompetentných, za ľudí mýliacich sa alebo nevidomých. Demokratická teória — zatiaľ roztrúsená po rôznych autoroch a knihách — pravdivá a evidentná, jestvuje. Jestvuje pevná hranica a objektívna funkcia tých nejasných vecí ako je sloboda, rovnosť, snášateľnosť, kritika . . .

Demokracia bojujúca nie je novotou, je návratom k sebe. Ide len o regeneráciu, a to, aby sa stala, čím vždy vpravde bola: zážitkom pravdy a vášňou spravodlivosti.

Karol Belák

Evropa bez Evropanů III.

Evropská krize byla většinou zdůvodněna existencí ekonomických nebo politických zábran. Skutečnost, že většina západních států neodstranila cla, systém exportních a importních povolení, kontrolu cen a mezd — krátce, že nepřipustila t. zv. volnou hru hospodářských sil — je považována za kámen úrazu poválečných hospodářských a politických systémů. Zdůraznění evropské federace je pak v přesvědčení, že ona jediná může překonat politický nacionalismus, který tyto zábrany dosud udržuje. Předpokládá se, že odstraněním celních překrad, obnovením volné cirkulace kapitálu, zboží a pracovních sil bude zvýšena evropská výroba (1), snížen nebo odstraněn dolarový dluh (2), zvýšena životní úroveň evropského obyvatelstva (3) a tím Evropa hospodářsky upevněna a politicky posílena v boji proti východní expansi.

Evropská jednota a zvýšení výroby. Analysujeme-li statistické výsledky evropské produkce za léta 1947-48, zjišťujeme s překvapením, že mimo Německo přesáhla průmyslová výroba Evropy již v roce 1948 o 20% úroveň předválečnou: zemědělská produkce je jen o 12% nižší než v roce 1938 a celková výroba o 10% vyšší. Přes zvýšenou zaměstnanost je výroba připadající na jednoho evropského obyvatele cca o 7% vyšší v roce 1948 než v roce 1938. Včleněním Německa se sice obraz mění (celková výroba Evropy s Německem je o 10% nižší než v roce 1938), hospodářský rozmach Německa započal však teprve v druhé polovině roku 1948, právě tak jako první důsledky Marshallova plánu se mohly projevit až v roce 1949.

Evropská výroba byla za pouhý rok zvýšena o 15% — bez přispění nějaké fantastické jednoty. Nenastane-li krise odbytu, lze předpokládat, že stoupající křivka evropské výroby se nadále udrží. Je velmi těžké nalézt důvody pro její další zvýšení na základě pouhého uskutečnění jednoty. Nastane-li krise odbytu, nezaměstnanost atd, je úspěšné čelení krizi možné *za daných okolností* spíše v menších celcích, v kterých se nutné intervence dají snáze provést, než ve velkém heterogenním evropském státě jehož vláda by nemohla mít v počáteční fázi své existence k nutným zásahům patřičnou autoritu. Vycházíme z předpokladu, že úspěšný boj proti hospodářské krizi je v dnešní společnosti možný jen prostřednictvím zásahů, které nejsou z oblasti »dobrých sil přírody«, jež přivádějí hospodářskou soustavu automaticky a za každých okolností do rovnováhy. Oprávněnost tohoto předpokladu potvrzují léta třicátá právě tak jako současný manifest britské konservativní strany, kladoucí mezi hlavní body volebního programu vládní intervenci za účelem zajištění plné zaměstnanosti. Financování veřejných staveb nebo sociálního pojištění rozpočtovým shodkem je možné jenom tam, kde se může podrobit bezvýjimečně celá společnost. Rozšiřuje-li se hospodářská krise z jednoho státu na druhý rychlostí takřka nezadržitelnou, je vzájemné působení jednotlivých hospodářských sektorů v jednom státě tím rychlejší. I sebe menší státní autorita má větší moc krizi čelit než více či méně volné sdružení evropských států, jehož první normou je odstranění poplatků a volná cirkulace kapitálu, nejvhodnější to půda pro rychlé šíření vln krise (prosperita, půda znemožňující však úplný zásah jak proti krizi hospodářské, tak proti krizi politické).

Dolarový dluh Evropy. Se zvýšením evropské výroby souvisí snížení dolarového dluhu. Kromě zvýšením produkce bude však dolarové saldo odstraněno i rozšířením mezievropského obchodu, t. j. náhradou některých produktů nebo služeb pramenících v dolarové oblasti statky a službami, které pocházejí z Evropy, jejichž evropské uplatnění je však dosud znemožněno celními překradami a neschopností evropského průmyslu vyrábět a dodávat levně. Tato neschopnost je uměle udržována hospodářským nacionalismem, který se brání (systémem cel nebo importních povolení) vytvoření jednotného evropského trhu, který by pravděpodobně určitý průmysl v jedné zemi vyřadil ve prospěch téhož průmyslu v zemi druhé. Tento argument ve prospěch evropské jednoty má jistě své oprávnění. Statistická analýza může však ukázat opět jeho složitost. Trímiliardové manko evropské obchodní bilance se Spojenými Státy svědčí o tom, že dovoz ze Spojených Států by musel být snížen přibližně o 300% (nebo vývoz zvýšen), aby se bilance vyrovnala. Hlavními položkami evropského dovozu jsou však produkty, které je takřka nemožno nahradit z evropských pramenů. Třistaprocentní snížení importu (eventuelně nahrazení z evropských pramenů) automobilů, strojů, bavlny, olejů nebo obilí by bylo teoreticky možné jen na úkor životní úrovně evropského obyvatelstva. A zvýšení životní úrovně evropského obyvatelstva má být třetím hlaním důsledkem evropského sjednocení.

Nechceme se v tomto článku zabývat hospodářskou stránkou evropského problému. Uvádíme toliko tři příklady na neopodstatněnost argumentace s kterou je na theoretickém poli veden boj o jednotnou Evropu: *Ani na základě jednoty* nemůže být v dohledné době zvýšena podstatně evropská výroba. Vzhledem k tomu a ke složení a rozsahu evropského dovozu nemůže být také »jednotou« odstraněna závislost Evropy na Spojených Státech (dolarové manko) — leda radikálním snížením životní úrovně, které by Evropu ani hospodářsky nestabilisovalo ani neupevnilo politicky.

Zdánlivá samospasitelnost evropského sjednocení se projevuje ovšem i v jiných oblastech než je hospodářská. O kulturní jsme psali v předcházejícím článku (Sk. 1/II, Evropa bez Evropanů II). O předpokládaném zlepšení strategického postavení jednotné Evropy svědčí všechny pakty uzavřené během posledních let. A přece ani zde není argument jednoznačný. Aby se mocenské postavení Evropy zlepšilo, musí býti opřeno nejen o jednotné uniformy a zbraně, ale především

o své velitele myslící . . . Myslíci jak? Podvýbor pro vojenské otázky Evropského hnutí by pravděpodobně odpověděl »myslíci. evropsky«. Co však značí myslit evropsky? Hledat společné body evropského vojenského myšlení? (existuje vůbec vojenské myšlení?). Bojovat proti celním překážkám? Či bojovat proti tyranství, lži a podvodu odkudkoliv a kdykoliv? Bojovat proti vykořisťování člověka jiným člověkem nebo státem (Rousset)? Bojovat zbraněmi, a není-li již pozdě, hledáním a tvořením takového člověka a takového systému, který znemožňuje v co největší míře (nebo umožňuje v co nejmenší) podvod, lež a exploataci člověka? Znamená-li myslit evropsky, myslit tímto způsobem, pak bude evropská jednota jedním z hlavních prostředků, jednou z prvních forem sociálního a politického života obnovené demokracie, pak bude mít také svou oprávněnou funkci.

Píšeme tento článek v přesvědčení, že nestačí jednotná ráže kulometů ani vědomí duchovní příbuznosti mezi Shakespearem a Goethem, mezi Mozartem a Beethovenem. Evropě minulých století dala možná vzlet tato příbuznost. Evropě 1950 ho nemůže dát nic jiného než společné vědomí hrozící katastrofy. Georgiova Dvacátá pátá hodina, Orwellova představa »1984« Köstlerův Komisař, Burnhamov Manažerská revoluce — nás tomuto vědomí přiblíží prozatím víc než deset nových kongresů za evropskou federalisací. H. G. Wells píše v jednom ze svých románů o nutnosti »otevřené konspirace«, která by oživila pojem demokracie. Podle něho potřebuje znovu tvoření světa »dotyku Brahmova, který se v této chvíli zabývá jen vědou, technikou a obchodem, ne však politikou či vládnutím. Největším nebezpečím světa je, aby dřív než se Brahma odhodlá změnit svou činnost, nebyl zničen Sivou« (t. j. nežijeme-li už »pětadvacátou hodinu«). A z tohoto vědomí blížící se katastrofy, z »bratrství pesimistů« (Köstler) musí vyrůst základy jednotné Evropy — Evropané, bojující demokraté — sídlící náhodou na území Evropy.

Mluvili jsme již v předcházejících článcích o mezinárodních kroužcích a jejich úkolu (název mezinárodní kroužky volíme z nedostatku jiného označení). Považovali jsme za důležité předestlat konkrétnímu programu několik slov, která celou otázku sice zdaleka nevyčerpávají, která však jsou jejím nástinem.

První podmínkou navrhovaného mezinárodního kroužku musí být jeho skutečná mezinárodnost, lépe řečeno nadnárodnost. Nezáleží na tom bude-li mít kroužek 5 Francouzů a žádného Američana či obráceně. Kvalifikací nemá být ani národnost, ani její pověření. Kvalifikací je *demokratické přesvědčení nejen jako pasivní světový názor, ale především jako životní koncepce*. Smyslem kroužku je jeho práce na objasnění této koncepce, na jejím přenesení z oblasti morální na jednotlivé oblasti individuálního a sociálního života. Budiž také práce věnována všem, kteří jí postrádají: Evropskému hnutí, tisku, osobnostem, jež ve své snaze o regeneraci Evropy stojí o samotě. Je těžké podat přesný plán práce — bude především plánem studijním; pravděpodobně v těchto obrysech:

- 1) Všeobecná hlediska (filosofické, historické, sociologické, etické studie příčin a následků evropské krise a studie podstaty obnoveného pojmu demokracie)
- 2) Výchova, její funkce a praktické aspekty
- 3) Právo (občanské, správní a zvláště ústavní ve svém vztahu k příčinám krise a ve své funkci v demokracii)
- 4) Ekonomie (životní úroveň přímo závislá na výrobě, zaměstnanosti a distribuci; plán a intervence contra laissez-faire, znárodnění a soukromé podnikání. Vše ve vztahu k zachování a vytvoření demokratického řádu. Hospodářství evropské a světové.
- 5) Sociální politika (mzdy, pojištění atd. jako determinující zachování a vytváření demokracie)
- 6) Praktická politika a sociologie (funkce politických stran, státu, autonomních celků, menšin atd)

Tento program je zajisté neúplný a je naopak příliš rozsáhlý; jednotlivé obory se překrývají a jsou od sebe neoddelitelné. Zdá se však, že zachycuje z velké části nejpálčivější problémy, s kterými se demokracie ve snaze o své uskutečnění a trvání musí setkat. Demokracie bude také na těchto rovinách přijímána nebo zamítána 99% lidí (právě tak jako eventuelní federalisovaná Evropa). Na nich musí být posléze i uplatňována a žita.

Má tato práce smysl? Věříme, že ano. Jednotlivé její části jsou už připravovány i připraveny, chybí však sestavit je tak, aby vytvořily celek: vyvodit důsledky z Burnhamovy nevyhnutelnosti manažerské společnosti, z existence vzrůstajícího etatismu v pojetí demokratické společnosti — a do tohoto pojetí začlenit nově a nově se vyvíjející podmínky individuálního a sociálního života, které jsou v dané chvíli v rozporu s tradičním pojetím demokracie.

Je na tuto práci ještě čas?

Doufáme, že ano. A bije-li skutečně už pětadvacátá hodina, pak svou práci nedokončíme, pak skutečně bojujeme jen za iluzi, domníváme-li se, že se dočkáme praktických výsledků. Demokracie a universalistický svět jako výrazová forma a aplikace morálních zásad jsou však hodnotou samy v sobě; a tu nerozhoduje, dočkáme-li se jejího uskutečnění, uskuteční-li se v dohledné době vůbec.

Je důležité, přisvědčíme-li svým životem její platnosti.

Ladislav Čerych

Odsun a puč

Pokus o sociálně psychologickou interpretaci souvislosti.

Klasifikace příčin úspěšného komunistického puče v Československu může se řídit různými kriterii. Zde si můžeme pro orientaci příčiny roztrždit do tří hlavních skupin, za předpokladu ovšem, že stále máme na mysli jejich vzájemnou závislost:

1. Skutečnost, že Československo po r. 1945 patřilo do sovětské »zájmové sféry« se všemi sociálními a politickými důsledky.
2. Sociální revoluce, k níž došlo po r. 1945, zvláště odsun Němců a nové osídlení pohraničí se všemi psychologickými a politickými důsledky.
3. Nedostatečnost demokratických politických stran a jejich vůdců a jejich neschopnost čelit vzniklé situaci.

Body č. 1. a č. 3. byly již dostatečně rozebírány v tisku i ve veřejnosti, zatím co druhému bodu nebyla ani zdaleka věnována pozornost úměrná jeho významu. Souvisí to ovšem s pochopitelnou nechutí pouštět se do této tázky a s podvědomou či polovědomou tendencí mnoha lidí zapomenout co nejrychleji na celou tu nepříjemnou věc. Přesto však je tento problém svrchovaně důležitý pro pochopení příčin únorových událostí a tudíž i celého současného československého vývoje.

V tomto článku se nebudeme zabývat ethickými aspekty problému, pokusíme se pouze vytknout a analyzovat příčinnou souvislost těchto dvou sociálních jevů, »odsunu« a »puče«.

Problém komunistického puče v Československu se nám hned rozpadá na dvě základní otázky:

a. Příčiny síly komunistické strany po r. 1945.

b. Příčina slabosti demokratických stran, zvláště v době puče.

Pokusíme se o odpověď na tyto dvě otázky s hlediska ústředního tématu tohoto článku.

ad a. Skutečnost, že Československo dohodou velmocí bylo zařazeno do sovětské sféry, ovšem silně podpořila počáteční postavení komunistické strany, která hned mohla obsadit klíčové posice ve státě. Strana od samého počátku kategoricky vyžadovala odsun Němců bez rozdílu, s nepatrnými výjimkami některých německých odborníků a hrstky komunistů. Požadavek odsunu byl ovšem v souladu s vybičovaným nacionalismem většiny obyvatelstva, jakož i se zájmy těch, kteří měli převzít německé majetky. Zde je na místě připomenout, že československá vláda v Londýně s takovým vývojem nepočítala a že prezident Beneš ještě koncem r. 1943 zastával princip individuální odpovědnosti každého čs. občana bez rozdílu národnosti za své chování během okupace. (Také s londýnským prvním vydání své »Demokracie dnes a zítra« předvídá Dr. Beneš transfery obyvatelstva na více méně dobrovolném základě, nikde však ani na okamžik neuvažuje o možnosti či správnosti odsunu celé národní menšiny. (Nicméně v atmosféře r. 1945 přijaly vechny strany i jejich předáci princip kolektivní viny a hromadného odsunu německého obyvatelstva a nesmělé kritiky se obracely pouze proti metodám, jimiž byl odsun prováděn. Odsun Němců byl předkládán jako nejvyšší národní zájem všemi tehdejšími vůdci a oposice proti němu vydávána za zradu na národě.

Území, na kterém dříve sídlily 3 miliony Němců, bylo zabráno více než milionem Čechů z vnitrozemí, veškeré druhy majetku převzaty — jedna z největších sociálních revolucí moderní doby byla v plném proudu. Bylo pochopitelné, že podobná operace ve vyspělé a hustě obydlené zemi vyžadovala značnou míru řízeného organisování a polovojenské autoritativnosti. Takovýto převrat sotva mohl být řízen tradiční demokratickou stranou či administrativou, zvyklou nezasahovat příliš do hospodářských a soukromých aspektů života jednotlivcova. Tam, kde obvyklý autonomní vývoj společnosti je násilně přerušen, přichází k moci silná autoritativní organizace. V době sociální přeměny tohoto rozsahu jsou demokratické strany s beznadějným postavením proti skupině, která je odhodlána a schopna totálně řídit, rekonstruovat a manipulovat celý život společnosti. Komunistická strana jediná vyhovovala těmto požadavkům a byla sto vytvořit jakýsi pořádek, který by jinak pravděpodobně nebyl vznikl z chaosu v pohraničí. Kromě toho ovšem KSČ svým ovládním materiálních zdrojů držela nové usedlíky v šachu. Nebylo tedy divu, že v r. 1946 pohraničí volilo komunisty často ohromnou většinou. Tisíce a tisíce lidí, kteří by nikdy ve vnitrozemí komunisty nevolili, odevzdali KSČ své hlasy a osudy. Tak jednou z přímých příčin komunistického úspěchu ve volbách r. 1946 a síly organizace KSČ byl hromadný odsun Němců a sociální revoluce s ním spojená. Není pochyby o tom, že bez přispění tohoto faktoru by byla KSČ společně s tehdy kolaborujícími sociálními demokraty v jasné meštině v obyvatelstvu i parlamentě proti oběma ostatním stranám.

ad b. Ještě závažnějším činitelem v únoru 1948 byla však slabost, ba ochromenost demokratických stran. Srovnáme-li situaci v Československu se současnou situací ve Francii, Itálii nebo i Finsku, vidíme, že tato nemoc byla podmínkou, umožňující pokus o puč, jehož zdar nebyl ani na okamžik vážně ohrožen. Pokusíme se ukázat, že jednou z hlavních (snad hlavní) příčin této slabosti bylo přijetí politiky hromadného odsunu Němců.

Vlivem různých okolností, které zde není třeba rozebírat, převládala v Čechách po dlouhou dobu humanitní ideologie, která za první republiky dokonce prakticky byla oficiální ideologií státní. Tato ideologie ve větší či menší míře pronikla všemi vrstvami obyvatelstva, které si časem v své většině navyklo pohlížet na jakýkoli jasný příklad národnostní, náboženské či jiné diskriminace jako na něco zlého a nemravného. Není pochyby o tom, že hromadný odsun Němců byl prvním závažným prohřešením národa proti této ideologii, které vypuzení statisíců lidí z jejich domovů na podkladě nacionálního kriteriia bylo naprosto cizí.

Shodou různých okolností však k odsunu došlo — s velice závažnými (a s hlediska demokratického osudnými) psychologickými a později sociálními důsledky. Tyto důsledky můžeme ilustrovat jevem dobře známým v individuální psychologii: Vlivem různých okolností a ve stavu vzrušení se dopustí A těžké křivdy vůči B («křivdy» dle svých vlastních ethických kriterií). A potom před sebou samým i před ostatními racionalisuje svůj čin, připisuje svou vlastní motivaci své oběti (projekce), má zcela zkreslenou představu své oběti, posléze se dostává do stadia až patologického strachu, pociťuje daleko větší nenávisť k své oběti než tato k němu a je postupně puzen k dalším iracionálním činům.

Velká většina Čechů pociťovala a pociťuje, byť matně a nejasně, že s odsunem »není vše v pořádku«, že to, k čemu tu došlo, je jakýmsi závažným prohřešením vůči ethickým principům vždy vyhlášeným, jinými slovy byla obětí jakéhosi kolektivního pocitu viny. Tento pocit byl překompensován nejrůznějšími násilnými racionalisacemi, které Němcům připisovaly nejbrutálnější a nejpodlejší záměry, zdůrazňovaly »vrozenou« německou špatnost, brutalitu, agresivnost atd. Odsun byl tak prohlášen za nejvyšší státní a národní zájem, za historickou nutnost, proti níž jen odpadlík z národa může mít námítky. Dalším nutným důsledkem tohoto kolektivního psychického mechanismu byl patologický strach z Němců, interpretace Německa (ve skutečnosti rozbitého a okupovaného) jakožto nejakutnějšího ohrožení existence českého národa, spojená s bludnou představou Německa jakožto mocného státu, stále připraveného k útoku a rozdrčení českého národa. Nepopíráme, že jednotlivé prvky tohoto komplexu by se byly pravděpodobně vyskytly v slabší formě spontánně po německé okupaci, i kdyby nebylo došlo k politice odsunu, naši thesí však je, že v svém souhrnu a v své, vše ostatní pohlcující síle, byly přímým důsledkem přijaté politiky hromadného odsunu Němců.

Pathologický strach z Německa, vyplývající z kolektivního pocitu viny, byl spojen s přesvědčením, že Československo samo se nemůže proti německé příšeře ubránit, že Západ je příliš daleko a málo interesován a že jedinou zárukou samého přežití českého národa je Sovětský svaz. Toto, do značné míry spontánně vzniklé přesvědčení, bylo záměrně neustále posilováno propagandou KSČ a často naivně i ostatními, a stalo se nejvyšším národním příkázáním, proti němuž nemohlo být námitek.

Tento vývoj je nutno považovat za příčinu toho, že se mezi r. 1945 a r. 1948 žádný předák nepostavil proti základní koncepci poválečného Československa — »bratrství« se Sovětským svazem, »jediným obhájcem naší svobody«. Právě tak, jako se kritika za odsun Němců obracela toliko proti *methodě* a nikoli proti základní koncepci, i zde dem strany protestovaly proti

různým komunistickým výstřelkům a neodvažovaly se ani na okamžik brát v potaz správnost *základní orientace* československé poválečné politiky. Sovětští komunisté byli povzneseni nad možnost kritiky, vždyť byli našimi »ochránci« a »bratry«, »zlí jsou jen ti naši komunisté, kteří se neřídí příkladem Sovětů a velkého Stalina«. Dále československá demokratická oposice nikdy nešla, Sovětský svaz a naše »bratrství« bylo *tabu*. Proto české demokratické strany, jejich předáci a publicisté, nikdy nepředložili národu fakta, neukázali odkud hrozí největší, ba jediné nebezpečí všemu, čím dříve československá demokracie žila. Místo toho přijali základní koncepce československé poválečné politiky tak, jak si to komunisté přáli, a v kritické době ponechali většinu národa desorientovanu a zmítající se v síti komplexů, bludných interpretací skutečnosti a proti-čuhdných impulsů. Zvolili politiku »realistickou«, pluli s proudem doufající, že v něm budou moci manévrovat, a byli ohromeni, když je proud strhl a vyhodil na břeh. Nepokusili se vnést nové faktory do dané situace, v jejich »realismu«, jímž se honosili, spočíval jejich tragický omyl a posléze totální porážka.

Není ovšem spravedlivé snášet vlnu jen na hlavy politických a kulturních předáků. Pokusili jsme se ukázat a alespoň zběžně analyzovat základní mechanismy, které operovaly v celé české společnosti mezi léty 1945 a 1948 a které umožnily hladký úspěch komunistického puče — zvláště když bylo jasno, že »ochránce« SSSR si tento vývoj přeje. Politici a kulturní předáci se pouze přizpůsobovali těmto základním tendencím, převládajícím v celé společnosti. Tak se stalo, že v okamžiku komunistického puče čeští demokraté, trpící svým komplexem, stáli bezmocni a vnitřně rozpolceni, podobající se myši, hypnotisované zmijí, a čekající jen na zázračný čin presidenta Beneše, který by nějak, neznámo jak, opět přivedl věci do starých dobrých kolejí.

Podáváme nyní ještě schema příčinné souvislosti mezi hromadným odsunem Němců a úspěšným komunistickým pučem.

ODSUN NĚMCŮ

*Nové osídlení a rozdělení majetku
pod vedením KSČ*

*Získání nového členstva, politické
i hospodářské posílení strany*

*Kolektivní pocit viny
Racionalisace, projekce, přisuzování
zločinných záměrů Němcům.
obraz mocného, agresivního a
pomstychtivého Německa.*

*Pathologický strach před tímto
obrazem Němců a Německa
Pojetí SSSR jakožto jediného ochránce
před jediným nebezpečím: ...
Německem*

*Nemohoucnost a vnitřní rozpolcenost
demokratů před komunistickou
akcí, podporovanou SSSR*

ÚSPĚCH KOMUNISTICKÉHO PUČE

Naše analýsa se nám potvrzuje, použijeme-li srovnávací metody. Vidíme tu, že na př. Finsko bylo v podobném, ba v různých směrech v slabším postavení vůči SSSR než Československo. Má dlouhou společnou hranici se Sovětským svazem a navíc bylo poraženým státem v minulé válce, patří do sovětské zájmové sféry — a přes to se finským komunistům nepodařilo uchvátit moc. Příčinou tohoto odlišného vývoje, opomineme-li vedlejší faktory, je skutečnost, že ve Finsku nedošlo k oné obrovské sociální přeměně, kterou u nás byl odsun, a nedošlo také k oněm osudným psychologickým důsledkům. Chápání obecné politické situace u většiny Finů odpovídalo skutečnosti, Finové rozpoznali, odkud hrozí největší nebezpečí jejich způsobu života, a zařídili se dle toho.

Je samozřejmé, že shora načrtnutá analýsa ani zdaleka nevyčerpává všechny příčiny komunistického puče v Československu. K tomu by bylo potřebí nejméně knihy. Mnohé faktory mezinárodně politické, ideologické (starý panslavism spojený s marxismem), hospodářské a mnohé jiné přispěly svou hřivnou ke konečnému výsledku. Přesto však je třeba vytknout příčinnou souvislost mezi odsunem, jeho sociálně psychologickými důsledky, a komunistickým pučem jakožto jeden z nezákladnějších kauzálních spojů. Činíme tak tím spíše, že ony psychické mechanismy, které byly vyvolány odsunem a které se staly jednou z hlavních příčin úspěšného komunistického převratu, dosud přetrvávají a působí v myslích valné části čs. emigrace, bráníce tak přiměřenému zhodnocení problému.

H. Hájek (Londýn)

Čeští Němci v ofensivě

Tisk odsunutých Němců, roztroušený po všech koutech západního Německa, přinesl v posledních týdnech řadu zpráviček a zpráv nasvědčujících tomu, že se naši bývalí spoluobčané pozvolna sjednocují v jedinou organizaci, domáhající se svých požadavků s nebyvalým elánem. Lze bezpochyby mluvit o pozvolné organizační integraci českých Němců, vyplývající jednak z utvoření západní spolkové republiky jako státoprávního předpokladu revisionistického hnutí, jednak z logického závěru, že protikomunistická politika spojenců dospěje konec konců jednou i ke změně Jaltských a Postupimských dohod. Základního úspěchu dosáhli čeští Němci již koncem minulého roku tím, že vypracovali memorandum o nelidskostech při odsunu a odevzdali je Výboru pro lidská práva při Spojených národech; z výboru jim také ihned odpověděli, že předložená data projednají při nejbližší schůzi. Význam této akce je zřejmě dvojitý: čeští Němci propagují svou věc před celou světovou veřejností memorandumem, mluvícím o smrti 500.000 českých Němců při odsunu z Československa, a ještě navíc si získá skupina, již se podařilo memorandum sestavit a odevzdat — je to t. zv. Pracovní společenství pro obhajobu sudetských zájmů — mnoho a mnoho stoupenců mezi zklamanými odsunutými Němci a stane se v brzké době mluvčím všech uprchlických organizací. Již dnes je viditelný rozklad malých a menších sudetských skupin; pravičácký extrémista Feitenhansl na příklad, který svolal do Mnichovského cirkusu Krone mohutnou schůzi odsunutých Němců proti denacifikaci a pro revisi Postupimské dohody, nedostal

se ani ke slovu, poněvadž sál byl již několik hodin před zahájením schůze obsazen sociálními demokraty, organisovanými většinou ve Společenstvu; farář Goebel, exponent radikálního Fathera Reichenbergera z Illinois, zosnovavši jakousi fantastickou »Východoněmeckou lidovou radu«, ztrácí půdu pod nohama. Při volbách do okresního Sboru odsunutých v okrese Lippstadtském ve Vestfálsku, dostal z 20.000 hlasů jen jeden jediný, a při opakování voleb přešel i tento jediný stoupenec do tábora Společenství. Také »zájmové společenství« pro Němce z Polska i z ČSR, které Goebel založil v Ingolstadtě se již rozpadlo a členstvo přešlo do jednotlivých zemských zájmových organisací odsunutých.

Jednotnou organisací všech odsunutých sudetských Němců se nyní stává Pracovní společenství pro obhajobu sudetských zájmů (Arbeitsgemeinschaft zur Wahrung Sudetendeutscher Interessen), komitét známých sudetských politiků, z nichž ne jeden byl poslancem parlamentu Československé republiky za německou sociální demokracii, Svaz rolníků (Bund der Landwirte) atd. Společenství je vybudováno na nejširší basi; Lodgman von Auen, roku 1918 předseda sudetské zemské vlády v Opavě tu zastupuje nejstarší generaci nehitlerovských nacionálních konservativců, poslanec bavorského Bundestatu Schuetz, bývalý poslanec mládeže Svazu rolníků, mladou a střední generaci agrárníků, páter Dr. Paul Sládek, O. S. Aug. mluví za mladé katolíky, Dr. E. Francel, kdysi šéfredaktor pražského Sozialdemokrata, křesťansko-humanistické křídlo, a Wenzel Jaksch sociální demokrata. Důležitý a významný fakt, že leckterý z těchto politiků vyšel z řad t. zv. aktivistů, spolupracujících kdysi s Dr. Benešem proti Henleinovi. Jak Jaksch, tak Franzel a Schuetz, nejbližší spolupracovník Gustava Hackera, bývalého vedoucího rolnické aktivistické mládeže — který teprve nyní utekl do Německa z republiky a bude pravděpodobně koptován do Společenství — byli vedoucími postavami tragického hnutí, jehož jedna část byla po ztraceném boji proti Henleinovi likvidována Gestapem, a druhá odsunuta bývalými českými spolupracovníky ve jménu Masarykovy svobody a demokracie. Po roce 1945 našel se jenom jediný český hlas, který se těchto mužů zastal, Michal Mareš. Páter Sládek, kněz Svatotomášského kláštera na Malé straně, vedl za války poloilegální kroužky německých katolických vysokoškoláků v Praze, a nyní organisuje mladé katolíky v hnutí Oráčů (název ze středověkého spisu Oráč z Čech), usilující o záchranu starých lidových tradic v duchu křesťanském. Toto mládežnické hnutí konalo nyní po kongresech v Braunschardu a Fuldě pracovní zasedání v Bonnsheimu, Seligenstadtě a Giessen, kde se jednalo o budoucí práci mezi katolíky v diaspoře.

Pro nejbližší dobu si pracovní společenství vytklo tři cíle: vypracování Bílé knihy o zvěrstvech při odsunu, rozšíření Eichstadtského prohlášení a přebudování organisace. Jak hlásí Volksbote ze dne 10. 1. 1950, str. 2, (Mnichov), sešli se dne 2. 1. 1950 poslanci bavorského Bundestagu Schuetz a Reitzner s Lodgmanem a usnesli se přebudovat Společenství v »Sudetoněmeckou národní radu«.

Politické snahy podporuje zvýšená činnost odsunutých profesorů a docentů bývalé německé university v Praze a jiných německých vysokých škol. Není náhodou že právě v této chvíli vychází obšírný článek říšskoněmeckého právníka von Weitzsaeckera, kdysi poradce Neurathova a Frankova o »Tschechensturm ueber der Karlsuniversitaet« (Christ und Welt, III, 1, str. 8) obsahující výběr faktů, napomáhající snahám odsunutých. »Vklíněny mezi dvě fronty«, píše Weitzsaecker o situaci německých vysokých škol v Protektorátě, »neschopny, aby změnily situaci vlastní nepatrnou silou, německé vysoké školy nemohly než plnit své akademické povinnosti a mít při tom stále před očima neodvratný konec«. Svědčí o mické vědeckosti právníka, že mluví o »českých vzbouřencích«, obsazujících sveřepé budovy 5. května 1945 a zdá se, že ještě dnes považuje vyvěšení československých státních vlajek téhož dne za akt neposlušnosti. Důležitější pro nás je seznam profesorů a docentů německých vysokých škol, zlynchovaných v prvním květnovém týdnu; je mezi nimi i Becking (hudební věda), Scola (psychologie), staříčkův Höpfner (orientalistika), Denk Gudden, Hohlbaum, Lorbeer, Lucerna,

Peterka, Pirchan, Steinmentz, z techniky Fuhrich, Mikoliczek a Kuhn, z hudební akademie Veidl a Veidlová (sebevražda). Výpočet 33 učenců je znehodnocen tím, že Weitzsaecker uvádí i primátora Pfitznera nerozlišuje mezi soudem, víceméně rádným, a krevní mstou. Nejdůležitější jméno ovšem Weitzsaecker opomíjí: rektora Klausinga, jehož syn se jako poručík zúčastnil Stauffenbergova atentátu proti Hitlerovi; otec a syn byli zlikvidováni Gestapem.

Boj odsunutých profesorů se nyní koncentruje kolem otázky čtvrté bavorské university. Bavorská vláda totiž rozhodla, že filosofické a theologické fakulty v Bamberku a Řeznu budou, počínaje zimním během 1950, sjednoceny ve čtvrtou zemskou universitu vedle Mnichova, Erlangen a Würzburgu. A již se také objevila delegace sudetských profesorů u bavorského ministerského předsedy Dra Ehrlera, důrazně připomínající, aby při obsazování stolic bylo především pamatováno na odsunuté. (Neue Zeitung, Mnichov, 9. 1. 1950, str. 5) Lze tedy počítat s tím, že se v krátké době Alma Mater Pragensis rozpadne v novodobou trojjednost; komunisté v Praze, čeští Němci v Řeznu a čs. demokraté v Ludwigsburgu. Prozatím čeští Němci vytvořili při Adalbert Stifter Vereinu tak zvané Collegium Carolinum, sestávající z odsunutých Němců, kteří si vytkli za cíl založení vědeckého ústavu »pro východní otázky«. Není třeba dodávat, že se tu regeneruje zárodečná buňka bývalé Pražské německé university.

Arbeitsgemeinschaft zatím vybízí k vytvoření fondu, z něhož by kryla finanční náklady Bílé knihy o zvěrstvech při odsunu. Lodgman, Reitzner a Schuetz podepsali prohlášení, ve kterém vybízejí každého uprchlíka, aby odevzdal po 20 fenících na papír a tisk knihy. »Spojené národy«, píší, »vzaly naší petici na vědomí a předloží ji v krátké době výboru pro lidská práva. Proti zdi mlčení voláme společně po pravdě a právu«. (Volksbote, ze dne 10. 1. 1950).

Druhým krokem k vytvoření společného odrazíště je t. zv. *Eichstädtské memorandum*, (uveřejněné na př. v »Stimme der Vertriebenen, Cáchy, 8.1.1950, str. 2), vypracované Společenstvím na plenární schůzi v Eichstadtu, a odevzdané spolkovému kancléři Dru Adenauerovi dne 13. 12. 1949. Obsah memoranda lze shrnout do osmi stěžejních bodů, definujících zřejmě posici sudetských politiků v německé i evropské situaci:

1. Všeobecná duchovní krise století byla zostřena mylnými politickými konstrukcemi, především nemístnou aplikací národnostních kategorií na organicky vyrůstající národní celek (Čechy, Morava, Slezsko).
2. Tímto postupem byla východnímu totalitnímu režimu otevřena a usnadněna cesta do střední a západní Evropy.
3. Dnes se již nejedná o sebeurčení jediného národa nebo jediné národní skupiny, ale o sebeurčení Evropy. Boj proti východu je bojem o lidská práva.
4. Restituce svobody v zemích za železnou oponou je nerozlučně spjata s restitucí domovského práva všech odsunutých.
5. Čeští Němci nechtějí pomstu, ale spravedlnost. Odmítají myšlenku kolektivní viny českého nebo polského národa, žádají řádné soudní potrestání kriminálních činů při odsunu.
6. Základním požadavkem českých Němců je vrácení vlastí ve starých jazykových a osidlovacích hranicích z roku 1937.
7. Je nutno vytvořit nové státoprávní uspořádání dunajské oblasti, a únosného poměru západních Slovanů k Německu.
8. Řešení všech nadhozených otázek si žádá federativní Evropu, vylučující hegemonii jedné velmoci.

Nejen z různých podpisů, ale i z obsahu je patrné, že Eichstädtské prohlášení je syntézou různých — původně asi samostatných — požadavků. Hned první bod obsahuje vlastně Jakschovy vůdčí myšlenky z let 1938 — 1946 o »Bohemia restituta«. (Čechy jako historický celek, obývaný dvěma národy v jazykových hranicích z roku 1938, při toleranci českých starousedlíků v pohraniční oblasti). Pátý bod byl zřejmě koncipován pod vlivem katolickým. První část sedmého bodu

prozrazuje sny nejstarší garnitury politiků kk. rakouských, malujících si obnovu staré monarchie v jakési zmodernisované formě, třeba i bez císaře, kdežto druhá část sedmého bodu potvrzuje přímý vliv starých velkoněmeckých sudetských tendenci Schönenererovského ražení. Zkrátka: kolik hlav tolik názorů, přece jenom ale stmelených v určitý programový celek.

Při hodnocení Eichstädtského programu, jež je našim úkolem do budoucna, je především nutno přihlížet k tomu, že signatáři Eichstädtského prohlášení náležejí ke starší generaci politiků, která už jednou zmizela v anonymitě politického propadliště, smetena mohutnou vlnou nacismu, již nemohla čelit ani slovem ani skutkem.

Co nastane, až vedení budoucí Sudetské národní rady přejde do rukou nejmladší generace, odchované HJ Sudetenland a Süd-Ost-Böhmen Mähren?

Pitt

Rakousko mezi včerejškem a zítřkem

Rakouská demokracie má za sebou — mimo sedmi let Hitlerova režimu — teoreticky čtvrt století parlamentárně-demokratických tradic. Okolnost dosti nepochopitelná tomu, kdo bez předchozího poučení pozoruje dnešní dětské choroby Rakouské spolkové republiky, země kterou prochází železná opona a která pět let po ukončení války je stále ještě obsazena čtyřmi vítěznými armádami, ačkoliv Rakousko náleží dle terminologie čtyř velmocí — z doby jejich minulého spojení — do kategorie zemí osvobozených.

Hodnotíme-li kriticky cestu rakouské demokracie od dob, kdy se Rakouská spolková republika stala v r. 1918 dědicem žalostných zbytků Rakousko-Uherska, docházíme k závěrům dosti zajímavým:

Sociálně-demokratický pokus o rakouskou demokracii stal se poměrně brzy po r. 1918 obětí zpátečnických tendencí strany křesťansko-sociální, vedené nejprve Msgr. Seipel-em, později nacisty zavražděným Engelbertem Dollfussem a konečně Kurtem von Schuschniggem.

Rakouský stát zmítaný boji mezi křesťanskými sociály, sociálními demokraty a nacisty se řadil až do roku 1938 důstojně k oněm »democraciím« předválečné Evropy, kde pod pláštěm t. zv. parlamentů vládli ti různí plukovníci, admirálové, vůdci a kancléři s nenápadnou hegemonií jedné, samozřejmě vlastní strany.

Nevyrovnané sny o nádheře monarchistické minulosti, pokusy o restauraci rodiny Habsburgů, hospodářská nemohoucnost země, vojácká romantika Heimwehru, konspirace feudálů, aktivita ilegální NSDAP, střídavé kopírování italských a říšských vzorů až do obsazení Rakouska Hitlerem — to vše nebylo právě živnou půdou pro skutečnou demokracii.

Rozdělení země na východní a západní »zony« r. 1945, přítomnost Rudé armády v hlavním městě, sousedství zkomunizovaných států, stejně jako nám z vlastních zkušeností známá poválečná aktivita komunistických »nadstranických« organizací sdružujících »oběti fašismu«, »členy podzemního hnutí« — to vše byly okolnosti, které daly vyniknouti poválečným snahám rakouských demokratů v dosti trudném a beznadějném polosvětle.

Až do roku 1947 trval nebezpečný a neviditelný boj mezi komunistickými snahami o »lidovou demokracii« v Rakousku, boj který v rozsáhlé, Sověty obsazené, východní zóně a »rudé Vídni« dosahoval často stadia kritického. Není snad třeba popisovati též nám známé fáse oněch snah, jako bylo třeba úsilí komunistů dostat do svých rukou mimo policii i ostatní posice, zaručující kýžený úspěch dle osvědčených schemat polských, rumunských, bulharských, maďarských a československých.

I když přítomnost západních armád v zemi a účast Rakouska na Marshallově plánu dávaly určité záruky, jakož i morální a hmotnou podporu protikomunistického tábora, nebylo by spravedlivé neocenití zásluhy rakouských občanů v tomto měření sil, které skončilo porážkou dialektických materialistů z vídeňské periferie a jejich zahraničních pomahačů. Zásluhy rakouských voličů, kteří ve dvou volbách (naposledy na podzim r. 1949) dovedli přehlédnouti se záviděníhodnou ukázněností nedostatky nekomunistických stran, musí býti hodnoceny tím výše, neboť politika rakouské strany lidové (Österreichische Volkspartei ÖVP) a rakouské strany sociálně demokratické (Sozialistische Partei Österreichs SPÖ) vzbuzovala nejoprávněnější naděje komunistické strany Rakouska (Kommunistische Partei Österreichs KPÖ).

Poměrně nešťastná sociální a hospodářská politika vládní koalice (ÖVP, SPÖ) vedoucí ke dvěma drakonickým měnovým reformám a stále se měnícímu, napjatému a nepříznivému poměru mezi mzdou a cenou, ruku v ruce s denacifikačními opatřeními, která postihla 500.000 obyvatel této malé země — to měly býti záruky pro úspěchy rakouských levicových radikálů.

Těž nová, čtvrtá strana, t. zv. Verein d. Unabhängigen (VdU) — Svaz nezávislých — připuštěná Spojeneckou komisí pro Rakousko na veřejnost těsně před podzimními volbami roku 1949 a opírající se převážně o nespokojené členy ÖVP a SPÖ, jakož i o masy bývalých, nyní diskriminovaných nacistů, mohla vážně oslabiti koaliční tábor a v její účasti na volbách vidělo mnoho znalců rakouského politického života zakuklený zásah komunistických taktiků, stejně jako ve volební alianci, kterou uzavřelo levé řídlo SPÖ s komunisty.

Rakouský lid, máje před očima výstražné příklady svých sousedů, stejně jako názorné chování Rudé armády a sovětských míst spravujících ve východních oblastech bývalý německý průmysl, volil však proti všem pesimistickým proroctvím zodpovědně. Vládní koalice vyšla z voleb vítězně, aniž by však vítězství ÖVP a SPÖ opravňovalo k uklidňujícím závěrům à la longue. Krátkozraká politika obou největších vládních stran nedovedla zabrániti stoupnutí cen životních potřeb po přízpusobení rakouského šilingu novému kursu anglické libry, poměr mezi mzdou a cenou se zhoršil a nespokojenost pracujícího obyvatelstva vzrostla.

Komunistická strana Rakouska, přes své naprosté fiasko ve volbách, snaží se získati masy nespokojených a volby do závodních rad vykázaly již v celé zemi zisky krajní levice (KPÖ) a krajní pravice (VdU) oproti předcházejícím volbám do parlamentu a obecních zastupitelstev.

Po selhání legální cesty komunisté nastoupili do ulic a to s pomocí zneužitých odborů a využívající nespokojenosti pracujících. Vytlučené výkladní skříně ve Štýrském Hradci a Steyeru jsou dokladem, že podzimní volby nevzaly komunistům odvahu k radikálním činům a že přítomnost západních armád v zemi je nejbezpečnějším garantem rakouské nezávislosti.

Nepochopitelné je proto úsilí rakouských vládních míst snažících se o rychlé uskutečnění Staatsvertrag-u, (dohody o Rakousku mezi Francií, Anglií, USA a SSSR), jehož realizace má míti za následek odchod všech okupačních armád během 90 dnů po podepsání zmíněné smlouvy. Oproti tomu je bohužel opět jednou pocho-pitelné stanovisko SSSR snažícího se kladením přímo nepřijatelných podmínek způsobit ztroskotání dohody, neboť odvolání armád z Rakouska muselo by míti za následek odvolání sovětských vojsk z Maďarska, Bulharska a Rumunska, udržovaných v uvedených zemích k »zajištění spojů se sovětskou armádou v Rakousku.«.

Jelikož odchod sovětské armády z komunistických zemí východní Evropy neznamená ani v nejmenším demokratisaci moskevských satelitů, ale odchod západních armád z Rakouska vydává tuto zemi na pospas zvýšenému ohrožení před požehnáním »lidové demokracie«, jeví se pozorovateli postup Západu v otázce rakouské státní smlouvy nepochopitelným:

Západní velmoci se totiž snaží, nebo alespoň se do nedávné doby snažily,

dosáhnouti dohody o Rakousku skoro »za každou cenu«, ačkoliv ve své dnešní formě dává Staatsvertrag přímo ideální předpoklady pro sovětskou agresi a mění v níveč obětavou ukázněnost většiny rakouského obyvatelstva:

1. Zmíněná smlouva postupuje SSSR 60% naftových polí Zistersdorfské oblasti (druhé největší v Evropě) a to na dobu 30 let — což znamená, mimo jiné roční ztrátu cca půl miliardy dolarů.

2. Po odchodu okupačních armád zůstává Sovětům pro jejich těžbu 750.000 ha, které budou spravovati vlastním personálem. Je to asi jedna třetina jejich dnešní zony, s právy skoro exteritoriálními.

3. T. zv. »německý majetek«, zabavený t. č. SSSR může býti Rakouským státem odkoupen za 150.000.000 dolarů a prodán rakouským soukromým zájemcům pouze »se svolením SSSR«.

Je snadné představit si jakým ideálním předpokladem pro komunistickou expansi a sovětskou infiltraci je splnění výše uvedených podmínek, akceptovaných Západem během dosavadních jednání.

Dnešní situace Rakouska je typickým příkladem handicapu demokracie v konfliktech se státy autoritativními. Bezesporu je však dnes malé Rakousko jednou z předních strážů Evropy a na jeho dalších osudech bude možno měřiti, do jaké míry je západní svět ochoten čeliti východnímu nebezpečí.

Jindřich Skalický

Poznámky

Život není nejvyšší hodnotou

Toto přesvědčení by bylo stejně tak možno dokázat celými svazky ethických úvah, ale zdá se, že kdo zde nechce slyšet, neuslyší ani, kdybychom věnovali tomuto předmětu stokrát tolik místa a celá léta času.

A přece je pravda docela prostá. Život není nejvyšší hodnotou. Je pouze jednou z nejvyšších hodnot, nieméně zůstává v oblasti lidské, relativní.

V konfliktu s hodnotou vyšší, jako je pravda, láska a spravedlnost musí být obětován. Vyhledávat k tomu příležitost je jistě romantismus a posa. Avšak dostaví-li se taková výjimečná situace, pak nepomůže nic chytračení. Liberalism zavedl pojem t. zv. »normálního života«, života bez válek, bez velikých obtíží rázu technického a sociálního. To nemusíme nijak zvláště vysvětlovat: myšlenka »abnormálnosti« a »normálnosti« je v nás tak hluboko zakořeněna, že výborně rozumíme o čem tu je řeč.

V »normálním« životě ovšem lze vystačit s relativními hodnotami a odtud ona obžaloba měšťanské éry, že povýšila relativní na absolutní. Všichni cítíme, třeba neradi, že s tou normálností je jaksi konec. Generace která je po třetí v exilu za svůj život nedokáže klamat natolik sama sebe. Rozklad všech relativních hodnot postoupil již tak daleko, že s tradicí a setrvačností nevystačíme. Zabloudíme a ztratíme se ve zmatku. Naše osobní osudy v exilu nám dávají příležitost poznati hloubku této krise ve zvláště palčivé formě. Nevyhneme se jasně položené otázce. Či lépe řečeno muozi z nás trpí právě proto, že se jí snaží vyhnout.

Nemáme na mysli toliko obětování života v jediném okamžiku, ač i s tím musíme počítat a být na ně připraveni. Jde spíše o zasvěcení života, vzdání se všeho co by našemu poslání mohlo překážet, osob. zájmů, malých štěstí a štěstíček. Máme tu volbu všichni bez výjimky.

Nejen ti, kteří vedou. Také ti, kteří jsou vedeni a čekají. A právě těm chceme dnes říci několik slov.

Hrdinství, odvaha a obětování je také v tom, že si přejeme vítězství dobré věci bez dalších skrytých přání osobních. Kolik revolucí, diktatur a ukvapených sociálních zásahů vzniklo jen proto, že vůdčové hlásají osvobození národa, měli na mysli »osvobození národa, dokud žijeme, abychom si ještě něco užili«. Při tom ovšem dříve či později se utíkají k mravní struně v lidské duši, která je citlivá na slovo »oběť« a tvrdí pravý opak svých skutečných motivů: Budování socialismu, blahobyt dětí našich dětí. Očividný protiklad mezi trpělivostí, požadovanou od ovládaných, a uspěchanými, brutálními, diletantskými řezy je usvědčuje o podvodu.

Je jisté, že na složité problémy dneška bude uspokojivá odpověď také složitá a k jejímu nalezení bude třeba času a trpělivosti. Společenský chaos zvládne jen cílevědomá výchova a příprava celé generace. Anebo jej nezvládne nic a svět je odsouzen k smrti. Všeléký žoviálního optimismu jsou den ze dne směšnější. Ovšem na jejich dně je opět totéž zbožné přání: Postavme si raději domek z karet než pořádný dům, protože by to příliš dlouho trvalo a my přece chceme být šťastní. . . »Nemohu čekat dvacet let na program exilu, mám naléhavější úkoly«, pravil jeden z duchovních vůdců naší emigrace. Které úkoly jsou však naléhavější, mohou být naléhavější, než je právě hledání a formulování solidního, věcného programu? Patrně i on počítal svá léta a s nervositou hleděl na kalendář.

Možná ovšem, že exil nebude trvat tak dlouho. Kdo si tuto otázku příliš úporně klade, usvědčuje se z

postranních myšlenek. Věříme-li, že věc, pro niž jsme odešli z vlasti, je věc dobrá a spravedlivá, pak si přejeme jejího plného a naprostého triumfu. Přát si toto bez skrytých zájmů osobních není snadné. Je to totiž to, co jsme řekli v úvodu: Hrdinství, hrdinství nejvyšší, obětování života. Obáváme se, že nic nemůže říci na zeslabení skutečnosti, že naše postavení od nás žádá tuto oběť. Budeme-li lpět na tradiční představě z »lepších časů«, že život a lidské individuální štěstí jsou nejvyššími hodnotami, neodhodláme se vyhovět. Pak ale jsou všechny naše řeči o pravdě, právu a spravedlnosti jen přetvářkou a náš boj je zbytečný a předem ztracený, protože nám vskutku nejde o dosažení toho, co hlásáme, a stěží lze vyhrát něco, oč nebojujeme.

Mark Lennan

Politická situace v exilu

Dne 14. ledna 1950 se sešlo předsednictvo RSC ve Washigtonu, aby na žádost Dr. Ripky projednalo usnesení plena oblastního sboru RSC v Paříži, jímž bylo funkční období dosavadního předsednictva prohlášeno za skončené a úřadující místopředseda Dr. Šabo pověřen jednáním s *politickými stranami* o sestavení nového předsednictva.

Ústřední otázkou jednání ve Washingtonu se stalo, zda je plenum oprávněno měnit předsednictvo a strukturu RSC, nárok, který plenum Oblastního sboru RSC v Paříži vzneslo a o němž ve stanovách RSC není pochopitelně zmínky. Pochopitelně proto, že při jednání bylo — přes odmítnutí názoru, že by RSC se měla skládat z politických stran — přijato tiše za zásadu, že poměr mezi občanskými a socialistickými členy bude tři ke

dvěma, že však socialistické strany, ač početně slabší, podrží předsednické funkce v Radě. Nějaké podobné ujednání ovšem uzavřeno nebylo, a to otevřelo pravicovým stranám možnost neustálé ofensivy.

Především se snaží, aby byly na základě parity v RSC, a to ve všech orgánech, zastoupeny další nesocialistické strany — živnostníci a národní demokraté —, což by znamenalo přesun poměru sil z dosavadního 3:2 na 5:2, a dále, aby bylo plenu Oblastních sborů, kde se toto doplnění prvně projeví, přiznáno právo odvolávat a měnit předsednictvo, což by znamenalo odstranění všech socialistů z vedoucích funkcí.

Vzhledem k těmto okolnostem odhlasovalo předsednictvo RSC důtku Oblastnímu pařížskému sboru a požádalo jej zvláštním přípisem, aby se zdržel jakýchkoliv dalších faits accomplis, která by ztížila možnost nějaké dohody. Své rozhodnutí odůvodnilo tím, že »výklad stanov o právu na volby předsednictva by se mohl obrazit také v jiných orgánech Rady a ohrozit její stabilitu«.

Pařížský »stranický« blok v čele s úřadujícím místopředsedou Dr. Šabo však přes tento dopis a přes vůli předsednictva svolal plenum a schůzi provedl. Protože stoupenci osobního principu byli (zejména i vinou toho, že mnozí z nich jsou více méně trvale vzdáleni z Francie) v naprosté menšině v tomto plenu (naproti tomu ve většině v předsednictvu), omezili se na prohlášení, popírající pravomoc svolaného plenu k volbě předsednictva, a odešli, načež zbývající členové — zvolili — jednomyslně předem dohodnuté předsednictvo na základě parity stran a za příbrání živnostníků a národních demokratů.

Předsedou byl zvolen Dr. Šabo. Sociální demokraté odmítli na tomto základě vůbec jednat, takže pro ně bylo místo rezervováno.

Výsledek těchto událostí je významný, protože:

1) znamená vytvoření dvou předsednictev RSC v Paříži — stoupenci osobnostního systému neuznávají nové předsednictvo, nýbrž staré, a stoupenci stranického systému uznávají nové předsednictvo a nikoliv staré;

2) dává tušit, že toto rozpolcení se nezastaví v Paříži, nýbrž se rozšíří na celou Radu — je totiž nemyslitelné, že by pařížský postup nebyl připraven a schválen stoupenci stranického systému a připutění dalších dvou nesocialistických stran do Rady v předsednictvu Rady (Dr. Černý, Dr. Lettrich, Dr. Osuský, Dr. Franek), kteří také hlasovali proti udělení důtky pařížskému oblastnímu sboru a nemohou svou vůli prosadit jinak než rozkolem, jsouce v menšině;

3) přivodil po prvé rozpolcení Čs. strany národně socialistické; —

4) prvně převedl do praxe zásadu, že jen politické strany jsou povolány k vedení odboje a změnil poměr mezi socialisty a nesocialisty na 2 : 5, resp. 1 : 5, přihlédneli se k absenci Čs. sociální demokracie.

Svou ofensivu rozšířili stoupenci »stranického principu« i na pole federačních snah — založiti na základě parity v Londýně nově Čs. sdružení pro evropské hnutí z pravicových křídel republikánů, lidovců, národních demokratů, živnostníků a slovenských demokratů; z národních socialistů, slobodárů a sociálních demokratů se jim nepodařilo získat nikoho; členové těchto stran mají své obdobné sdružení. Vzhledem k tomu, že obě sdružení hodlají zakládat své pobočky i v

jiných zemích a přihlašovat se do tamějších federalistických organizací, přenese se brzy na mezinárodní pole nikoliv boj čs. emigrace proti komunismu (o tom je dosud málo zpráv), ale boj čs. emigrace právě proti čs. emigraci levé. Smutná bilance necelých dvou let exilu.

Čs Z Ú (Paříž)

Věčně nenapravitelní

O úspěchu či neúspěchu denacifikace Německa a Rakouska je možno diskutovati. Skutečností však je, že přes opačné tvrzení propagandy Východu, byl nacismus z veřejného a hospodářského života zmíněných zemí skoro úplně vytlačen.

Mimo to však mnohé přehmaty, unáhlenosti a tvrdosti při denacifikačním řízení často podpořily nepolepšitelné fanatiky neuznávající své minulé chyby a idealisování minulosti včetně uraženého nacionalismu vedou k neuskutečněnému snění o minulé »slávě«, takže lze říci, že nacionální socialismus ještě není zcela mrtev. Je bezpodmínečně in partibus, na čemž nezmění nic několik rozhovorůvaných mladíků čmárajících tu a tam v noci hákové kříže na ploty, či silnice.

Národní socialismus Hitlerova ražení a nebezpečí plynoucí z něho eventuální renesance jsou v Evropě překonány, v neposlední řadě pod dojmem hrozby nového nebezpečí zvedajícího se nad východním obzorem.

Tím více člověka překvapí, nalezneme-li mezi záplavou tiskovin, zrcadlící rozháranost dnešního světa, nepříjemnou připomínku éry nedávno minulé, svědčící o skutečnosti, že rozpor mezi Východem a Západem a z toho plynoucí těžkosti

jsou vhodnou příležitostí pro vzkříšení několika věčně včerejších a nepolepšitelných.

Leží před námi revue »DER WEG« vydávaná německou kolonií v Argentině. (Hauptschriftleiter Eberhard Fritsch und Gustav Friedl, Dürer-Verlag Buenos Aires, Casilla Correo 2398). Obludný доклад, který jakoby se vynořil ze zaprášeného propadliště posledních deseti let. V Jižní Americe, dik poválečně imigraci věrných přívrženců neblahé Osy, nacismus válku zdárně přežil.

Obracíme listy tohoto časopisu a ovane nás povědomý, jaksi zatuchlý dech nebožky III. říše. Úprava, tisk, ilustrace a la Deutsche Kunst - München, a protidemokratické, protiliberalistické, protislevanské a protižidovské články, fotografické reportaže s objektivitou a zorným úhlem Streicherova Stürmmera, tendence »ospravedlňující« a omlouvající ony medicinmany, kouzelníky, proroky a dráby nacionálního socialismu, kteří před dávným časem vyšli z mnichovských pivnic, aby přivedli svět do katastrofy.

O představitelích III. Říše se mluví pouze uctivě a se všemi tituly. Termíny jako Der Reichskanzler, Der Reichsminister, Generalbevollmächtigter, Grossdeutsches Reich, deutscher Geistesadel, nordisches Blut, Volkstum, ožívají v plné své pochybné slávě. Nebýti několika aktuálních temat byl by čtenář ochoten říci, že píšeme rok 1940.

Kritisuje se na příklad proces proti sudetoněmeckému spisovateli Kolbenheyerovi před říšsko-německou denacifikační komisí po poslední válce. Němečtí »zrádci« antinacističtí svědci, »zvrhli« umělci, jsou vláčení bahnem — jedním dechem

s ponurým proroctvím o »Deutscher Osten«.

Od Sven Hedina, Zerkaulena, a Hanse Grimma, přes různé ty baltské barony a citáty neblahých bonzů NSDAP, až k inserátům Restaurace »Adlerhorst« v Rivadavia 3768, k nám mluví hlas dávající určité oprávnění otázce po pravé tváři oné části německého národa, která to přežila.

J. Sk.

Bližší košile než kabát

. . . ale kdyby nás bývali Francouzi a Angličané neopustili v Mnichově, protože si chtěli zachránit mír, kdyby Beneš byl nepodepsal smlouvu se Stalinem, chtěje tím pro svůj národ docílit privilegií, kdyby západní mocnosti ve snaze ušetřiti krev svých vojáků nevydaly na Jaltě polovinu Evropy Sovětskému Svazu, kdyby . . . kdyby nebyla košile bližší než kabát.

Ale co kdybychom se zamysleli jednou sami nad sebou? Kdyby každý národ a dokonce jednotlivec, místo aby se ukolébál otázkami viny, pátral sám u sebe, jak mnoho je sám spoluvinen egoismem a nesolidárností na válce a vůbec na celé dnešní krizi. Je to snad jediná cesta, jak bránit katastrofě ještě větší, »Jediná možnost je válka«, slyšíte stále. Ale co potom? Budeme-li my všichni pokračovat takto dále, nebude vyhrání války novým prohráním míru?

Vzpomínáte si na ty fronty po únoru před komunistickou stranou? Nestálo tam mnoho těch, kteří nedlouho před tím obviňovali Beneše, že podepsal smlouvu se Stalinem a vítal v Praze maršála Tita? Co na tom, že sta nevinných, kteří se provinili jen tím, že byli jiného smýšlení, bylo ve stejnou dobu zavíráno a mučeno? »Přišel bych o

místo, mám děti, to víte . . . bližší košile než kabát«.

Snad my emigranti máme nejlepší možnost se přesvědčit, jak je tohle přísloví zakořeněno. Jste-li kaťolík, můžete dostat stipendium třeba do Španělska s podmínkou, že budete studovat teologii. Jste-li žid, dostanete ihned podporu od různých židovských fondů, jste-li rotarián, ujmou se vás rotariáni, jste-li sociální demokrat, postarají se o vás soudruzi, atd. Ale zkuste to jako žid požádat třeba katolíky jste-li Čech, slovenské separatisty, jste-li katolík, zkuste to u židů, jste-li sociální demokrat, obraťte se na lidovce — a přeji vám šťastné pořízení! Budete-li mít štěstí, dostanete dobrou radu; chápejte přece, bližší košile než kabát . . .

Myslela jsem, že emigrace nás naučila solidárnosti. Rozeslala jsem proto asi dvacet dopisů se žádostí o pomoc pro uprchlíky těm, o kterých jsem věděla, že mají své vily a auta, jezdí po sportovních střediscích, a čekají, až se to obrátí, aby se mohli vrátit, převzít své továrny a teplá místečka. Ale dostala jsem pouze dvě příznivé odpovědi na dopisy, kde jsem vyličila poměry našich uprchlíků a studentů, znovu opakovala, jak moc a proč je nutné, abychom měli mladé lidi, kteří dostudují na západě. Jeden krajan mi dokonce napsal, že se stal švýcarským příslušníkem, a že z důvodů neutrality se nemůže michat do politické situace. Většina neodpověděla. To je přece pochopitelné, každý si chce založit novou existenci. »Já bych jim moc rád pomohl«, přesvědčuje vás druhý, »ale to víte, já tam mám domek, a kdyby se to vyslanectví dozvědělo . . .« Jeden student byl pozván americkými universitami, aby přednášel o poměrech emigrantských studen-

tů v Evropě. Prosil některé z našich zástupců v Americe, zda by mu nepomohli opatřit visum, ale bylo mu vzkázáno: »Napřed sem musíme dostat naše manželky«. Divíte se? Přece košile je bližší než kabát.

Podívejte se na mapu světa. Jedna třetina je pokryta červenou barvou, která se rozlévá stále dál. Půjde-li to takhle dále, budou brzy ti, kteří se nechtějí hlásit ke kabátu, běhat jen v košili.

Jarmila (Ženeva)

Jak se Vám líbí

— Ať se autor článku »Demokratický člověk« nezlobí, ale ať se zeptá v upřímném hovoru nejbližších spolupracovníků, kdo z nich přečetl jeho řádky důsledně do konce, bez přeskokování, a přál by si takových článků čísti více? —

— Namlsali jsme se Belákovými články . . . —

— Přiznávám sa Vám, že článok »Človek demokratický«, prečítal, čo viac, naštudoval som priamo s pôžitkom.

— Pojem »organického demokrata« je ušlechtilou (kantianskou) fikcí. Obávám se, že nemá s člověkem a skutečností mnoho společného. Nevidím nutnost zařadit tento nový pojem do své myšlenkové systematiky. — Celkem obecně se považuje úvodník »Človek demokratický« za dobrý, ovšem většina lidí, s kterými jsem mluvil, očekává, že Karol po A řekne i B, a jsou zvědaví na příští číslo. — V prosincovém čísle bych nejvíce oceňoval Albertův článek o česko-německé otázce. Líbí se mi vtipná satira »Dovolte, abych Vás tiše podezřival«. —

— Nehněvajsův feuilleton mi nevyhovuje formou ani za haléř. —

— Píšete mně, že 16 stránek na Skutečnost by bylo málo. Víte to

tak jistě? Já jsem měl dojem, že jsme měli řadu článků uveřejněných jenom, abyste zaplnili papír. Co na př. ten Brušákův článek? —

— Těch stránek Skutečnosti je beztak málo. Všechny články se musejí týkat dnešní problematiky; příspěvky jako ten o sestřích Bronteových byť o sobě dobrý, neměl by mít v revui místa, které darmo zabírají —

— Jeden z nejlepších článků v posledním čísle byl podle mého vkusu článek Brušákův. Byl tak dobrý a nelokální, že působil takřka osairéle. — Matějkův článek k otázce vystěhování Němců má lidskou úroveň i politický rozhled. Brušákova essay o sestřích Bronteových je též dle mého vkusu — ráda bych viděla ve Skutečnosti takových prací víc. Povídka »Dar nejvzácnější« má nevýhodu všeho literárního tvoření z látky časem nezvážené — není v ní odstup a dopouští se tedy toho, k čemu nabádal Drda v úvodníku »Sahat do horkého« — pamatujete se na něj? I agitek je ovšem třeba, sama jsem se několika dopustila — ale není to to pravé. — Mám dojem, že článek »Dar nejvzácnější« působil na většinu lidí a hlavně na politikáře hlouběji, než kterýkoli jiný článek. —

— Důfam len, že zo Skutečnosti nehodláte spraviť permanentne literárny denník emigrácie. Naším cieľom, myslím, je demokratický program pre exil a domov a politická akcia. Nič viac a nič menej. —

— Jak jste mohli pustit do světa tak slabou, resp. zkreslující úvahu o Benešovi? Moc mne Pistorius zklamal. Neprostudoval věcně problém. To nám odradí »Benešovce« a ty kritické odpudí, protože zdůvodnění jeho pro-sovětského postoje nutno hledat věcně — v jeho knihách, projevech, činech, a

ne v psychologii. To je velmi pochybené. —

— Všeobecně se líbil Pistorius.

Několik doslovných citátů z dopisů, reagujících na poslední čísla Skutečnosti, je snad schopno prokázat, že se nemýlí příliš předseda krajského spolku v Lausanne, když říkává: »Lidé jsou různé«. Jejich požadavky na časopis se také značně liší. I když vychází v exilu tolik

různých pokusů o časopis, nedá se u nich o specialisaci mluvit. Nezbyvá proto redakci Skutečnosti než se nadále snažit o spojení prvků, jež přes jejich odlišnost pokládá za nezbytné pro život a práci čs. exulanta. Omezený prostor ji ovšem nutí spokojit se jen náznaky.

Ph

D o p i s y

K článku o člověku demokratickém

Kantovy, Rousseauovy, Benthamovy, Jeffersonovy, Condorcetovy etc předpoklady nebyly zdaleka fantastické. A dokonce oni k nim nedošli cestou apriorní spekulace, nýbrž experience. Vrstevníci těchto theoretiků opravdu *dosud* odpovídali popisu který nám Bentham, Merciera de la Riviere etc podali. Lidská přirozenost skutečně má tyto vlastnosti, ale právě autoři zmíněné generace postupně člověka vykořenili z jeho přirozeného základu a dokonali tak proces započatý šestnáctým stoletím. Dnes, chceme-li vidět člověka oné přirozenosti, jaký se vyskytoval až do 18. století, musíme jít do zemí vzdálených civilizací. Generace encyklopedistů a generace bezprostředně na ni navazující vyhladily tohoto člověka, kterého popisují ve svých knihách. Dnes je ten přirozený člověk na evropském kontinentě tak vzácný jako třeba kuň Przevalského nebo bobr. Je třeba podniknout namáhavý lov za jeho specimeny. Hledat

chyby v posledních deseti či dvaceti letech je nepochopením hloubky krise. Je to asi něco jako chtít mastičkářstvím vyléčit rakovinu nebo epilepsii. Naštěstí lidskou přirozenost jako takovou nelze dědičně zničit nebo natrvalo zmrzačit. Evropské děti po 18. století se nerodí se zásadně jinou přirozeností než děti před generací »osvíceného racionalismu«. Je to však výchova — rodinná a školní — která vytváří onu chorobnou mentalitu a udržuje tak v chodu staré předsudky a omyly, případně čas od času modifikované a rozhojňované. A tak kdybychom opravdu mohli zreformovat výchovu, opět bychom potkávali kolem sebe lidi schopné dát se přesvědčit a lidi vnitřně svobodné. Jedině správně orientovaná výchova, výchova pod zorným úhlem pravdivého světového názoru, může tu něco spravit. Politický systém může usnadnit nebo snížit tento regenerační proces evropského člověka, ale nemůže tuto regeneraci provést. Mezi mravností a mravním zdravím

občanů na jedné straně a mezi politickým systémem na druhé straně je zajisté vzájemná závislost, není však s obou stran stejného rázu. Důvodem toho je faktor, kterému říkáme lidská svoboda. I v špatném režimu lze zůstat dobrým člověkem, a naopak i v sebelepším režimu lze být darebákem. Změna režimu mění mravní život občanů jen do jisté míry a ne nutně. Naproti tomu závislost režimu na dobré mravní úrovni a vyspělosti občanů je závislostí přímou a nutnou. — Nejsou-li lidé předem mravně vychováni pro dokonalou politickou formu, *nemohou* dokonale vládnout. Myslím, že před všemi úvahami o renesanci demokracie, měli bychom provést kritiku všech hodnot, o něž jsme dosud usilovali, kritiku cílů svých snah a akcí, abychom nejprve odkryli předsudky a sebeklamy a teprve potom se dali na cestu za cílem, a hlavně víc uvažovat o člověku a jeho povaze. Co je společné všem lidem? Co je typické pro člověka a co ho odlišuje od kterýchkoliv jiných realit. Co je v naší civilizaci protipřirozené? Co je měřítkem mravního života?

K dopisu Mirka z Derby

Myslím, že se pisatel dívá na Anglii velice povrchně. Anglie je zemí z mnoha hledisek zcela odlišnou od ostatního kontinentálního světa a je třeba času a jemného pozorování, než můžeme o anglických poměrech pronést soud. Představa o staré generaci, vidící v králi Boha, je naivní a nepravdivá. Neznamená země tak kritické ke svým řádníkům jako Anglie. Přál bych si,

abychom se dívali na své dějiny tak kriticky jako Angličané a abychom tak málo jako Angličané mytologizovali své vůdce. Za první republiky byl pro nás prezident rozhodně víc »bohem« než je král Angličanovi. Nechtějme svůj politický systém vnášet do anglického prostředí. Je tu jiná tradice, jiná minulost a král je institucí, která vyhovuje. Nemá víc moci než náš prezident (a tak je tomu už po třista let), ale je dědičným, čímž Angličanovi reprezentuje národ, kontinuitu a tradici a nikoliv stranu, která vyhrála poslední volby, ani ne přítomnou koalici stran. Je mimo přítomné stranické konstelace, je nadčasový faktor. A podobně jsem přesvědčen, že všechny změny, které kontinent nebo Amerika Anglii po první a hlavně po druhé válce přinesly, jsou opravdu jen negativní a rozleptávají starou národní mravní tradici, kterou Anglie vysoko vynikala nad ostatní evropské země a ovšem i USA. Anglie dosud stojí mravně nad našimi zeměmi, ale mravní lhostejnost a ztráta poctivosti a čestnosti pomaloučku pronikají i do této země. Pohostinství, které Anglie poskytla cizincům (hlavně Polákům), bylo poskytnuto za cenu příliš drahou. Obávám se, že většina našich lidí, kteří odsuzují »čajáky« (kteří mají v žilách čaj místo krve) a Anglii říkají »Země Sorry«, poněvadž lidé zde velmi často žádají spoluobčany o prominutí, Anglii nerozumí a Anglii nepoznala. Posuzují věci z hledisek velmi druhotných (auta, moda etc) a to hlavní: Mírnost, slušnost, čestnost, poctivost a ohleduplnost, rodinný život etc. jim uniká.

(Anglie)

Vašemu časopisu by mohlo pripadnúť poslání významné: po všem, co naše pokolení poslihlo, jest nutné, aby již někdo poukázal na to, že se již nemůžeme nadále vymlouvat na nepřízeň okolností, na své sousedy neb na vyšší mocnosti, nýbrž že musíme my všichni Evropané, začít hledat chybu v sobě samých, neboť všichni neseme svůj podíl zodpovědnosti na tom, co jest. Můžeme přispět k onomu vyčištění ovzduší mezi evropskými národy, bez něhož náš starý světadíl se neuzdraví. Zejména nám Čechům měli byste říci, že se již neobejdeme bez revise dosavadního pojetí svých dějin, svého začlenění mezi ostatní národy a svých vztahů k nim. Tuto revisi měli byste uskutečnit neb alespoň zahájit a pomoci při konečném odstranění onoho komplexu, nám vlastního, že jako národ početně malý sousedící s národem daleko silnějším jsme v situaci na celém světě jedinečné a tragické, když ve skutečnosti jde o zjev dosti obecný, s nímž četné jiné národy se již vypořádaly, aniž se u nich vytvořil komplex. Měli byste též usilovat o zvýšení politické úrovně našich lidí, o vytvoření veřejného mínění skutečně svobodného, místo usměrňovaného, a o zrušení různých legend, z nichž některé se vloudily do ideových základů již první, a v daleko větší míře pak třetí republiky.

Tak a jen tak se můžeme se připraviti na obrovskou úlohu, jež nám jednoho dne připadne: vybudovat z chaosu, s nímž se pak shledáme, demokratickou společnost, neboť nemylme se: vrátíme-li se, pak tedy jen mezi trosky toho, co nám bývalo domovem; mezi trosky zejména morální. Neboť co jiného lze čekati po několikaletém působení totální diktatury, která jest nejen mnohem důslednější, ale která, nezapřeme si to, též našla v národě přece jen větší odezvu a pronikne proto hlouběji než ta, jež ji předcházela a jejíž zhoubné účinky máme všichni ještě v živé paměti?

Dr. Josef Colloredo-Mansfeld (Kanada)

Blížia sa semestrálne skúšky. Z anglických testov som mal už 4 »well-done«. Horšie je to s ostatnými predmetmi. Na jednej hodine preberieme 30 stránok a kým to len prečítam, to potrvá dobu a kým to porozumiem . . . A okrem toho »verejná činnosť«. Vo februári prednášam krajanom vo Ford City-Pittsburgh. Mávam tiež prednášky v senior high school (5 dolárov za večer), píšem do novin a miestny rozhlas bude vysielat' moju rozhlasovú hru . . .

Pokiaľ ide o časopis a predplatiteľov, mám túto poznámku: Som za to, aby ste v budúcnosti vydávali len medzinárodné čísla v angl., franc. a nemeckom jazyku. Toto má jedine význam a toto by znamenalo najlepšiu prácu nášho exilu. Taktiež by automaticky vznikol odbyť na medzinárodnom trhu. Pre našich stačia všetky tie noviny, ktoré vychádzajú doteraz. Okrem toho krajanania už česky ani slovensky nevedia. Uvažujte, či by ste to dokázali; odberateľov obstarám sam. Urobte kalkuláciu, nakoľko by vyšlo číslo v dvojtisícovom náklade. .

(Lancaster, USA)

Je zde (Nový Zeeland) 20.000 volných miest, 253 nezaměstnaných, pomalé pracovní tempo s přestávkami na cup of tea, dobré sociální zákonodárství. Nedostatek bytů. Je zde zájem o děti k adoptování. Zvláštní výbor je za vládní podpory bude vozit z Evropy. Je tu o ně po všech stránkách skvěle postaráno.

Jinak je tu konjunktura, vysoký životní standart, mnoho automobilů, a dobrých silnic, pláže i vnitrozemské Alpy s ledovci. Hodně se jezdí i na tichomořské ostrovy. Rudé armády v jižní Číně přivodily referendum o povinném voj. výcviku, který byl přijat poměrem hlasů 3 : 1. Není tu značnějších sociálních rozdílů a lidé se mají velmi dobře. Žije se však provinciálně, hostince po 18.00 hod. zavrou, kavárny a divadla neexistují, večer je biograf a milk bary. Ve Wellingtonu (hlavní město) jsou jen dva noční podniky. Zato hodně dostihy a možnosti

SKUTEČNOST

ke sportům: veřejná travnatá hřiště, volné lovení a rybaření. Lidé celkem nerafinovaní a morálně daleko nad Evropany. Přijímají nás velmi vřele a zvláště se zdá, že Čechoslováci mají dobré jméno . . .

(Nový Zeeland)

. . . Dělí nás nyní oceán a žijeme každý v docela jiném prostředí, které — ať chceme či nechceme — ovlivňuje náš způsob myšlení a života. Když jsem byl v Evropě, mezi Vámi, chápal jsem problematiku světa tak, jak ji chápete Vy, a nevěřil, že pouhá geografická změna prostředí by na tom mohla mnoho změnit. Možná, že jsem se dobře nevyjádřil: Problémy světa zůstávají s malými změnami i zde stejné, jde spíše o prostředky a metody, kterými se tyto problémy mají řešit.

. . . Zeptá-li se Vás zde někdo, odkud jste, a řeknete-li, že z Evropy, obyčejně mu to stačí a zajímá ho pak již jen, co děláte a kde bydlíte. Zeptá-li se ještě dále, z které země jste, lze to považovati za neobyčejný zájem a tu stačí, že jste z Československa. Zdali jste přijel na návštěvu, na vystěhovalecký pas, či jako DP, je podřadné.

. . . Na »How do you like Canada?« se předpokládá odpověď pozitivní. Případná Vaše odvážná kritika sociálních, kulturních, povětrnostních, topografických, morálních a jiných kvalitativních nedostatků se potká s malým pochopením a velmi jednoduchou odpovědí: »A přece vy, Evropané, se sem tak početně stěhujete z té »dokonalé« Evropy!« — Na tuto otázku můžete sice odpověděti různými argumenty, ale budete si stále vědomi toho, že ji plně vyvrátit nemůžete.

Pokus seznámit někoho se systémem policejního útlaku v zemích za oponou se zaběhne do písku neuvěřitelnosti. Je to příliš hrozné, než aby tomu člověk chtěl věřit. Jeden můj známý ličil komusi hrůzy koncentráků v Německu. Na to mu bylo odpověděno: »A proč tam ti lidé bydlili? Proč se neodstěhovali?« —

(Montreal)

K dopisu z Valky

Populárně psaný časopis, podávající spravedlivým způsobem principy širším vrstvám emigrace by byl jistě velmi potřebný, ale vedle přítomné formy časopisu Skutečnost. Neboť kdyby Skutečnost plnila ono poslání popularisace přestala by nutně plnit svou funkci, t. j. výchovu vůdčí vrstvy, formaci intelektuálů, těch, kteří by pomohli popularisovat pro širší vrstvy jak si to představuje pisatel z Valky. Obávám se však, že dosud jsme nedospěli tak daleko a že si zatím potřebujeme věci ujasňovat. Světová krize a zhroucení starých předsudků a falešných hodnot, jsou daleko horší, než se našim lidem zdá. A všichni ti netrpělivci, kteří vykonávají nátlak na redakci Skutečnosti a chtějí, aby už »nechala teoretisování« a »učených tlachů« a podávala konkrétní recepty, neposlouží mnoho naší věci. Považuji dosaďadní postup redakce za správný a zdravý (Pisatel z Valky však není mezi prvními nespokojenými — nedočkavci z řad »praktiků« a »lidu« bylo už více před ním).